

SCRIITORUL ȘI LIMBA ROMÂNĂ

Discurs rostit cu ocazia Sărbătorii Ziua Limbii Române la Academia de Științe a Moldovei pe data de 31 august 2017.

Stimate domnule președinte al AȘM!

Excelențele voastre domnilor ambasadori!

Stimați academicieni, domnișoarelor, doamnelor și domnilor, onorată asistență! Permiteți-mi să vă felicit cu ocazia Sărbătorii Naționale, Ziua Limbii Române. Deie Domnul să ajungem cât mai curând să vorbim această limbă nespus de bogată și frumoasă în cadrul României Mari, ca după 1918. Cioran spune: „*Noi nu trăim într-o țară, ci într-o limbă.*” Iar Eminescu ne învață: „*Limba noastră nu e nouă, ci din contra, veche și staționară.* Așadar, să fim mândri că avem o limbă *veche, staționară*, dar care mereu se îmbogățește și în care putem transpune tot de ce e capabil geniul omenesc.

Sunt născut în satul Fântâna Albă, județul Bălți, România, într-o familie de țărani neștiutori de carte, oameni harnici, cu credință în Dumnezeu. Primul meu DEX a fost frumoasa limbă română vorbită de părinții și consătenii mei. Nu pot să uit cum, în copilărie, dimineața, înainte de răsăritul soarelui, mama îmi zicea: „*Scoală, pușor, să te hrănească mama și du vaca la păscut, că uite-amuș asfințește soarele.*” Pentru ea soarele asfințea înainte de a răsări. El nu se mișca pe cer, ci alerga, iar noi trebuia să fim harnici, să nu rămânem urmă. De asemenea, nu pot să uit cuvintele bunicii Ileana, care, pe timpul foametei din 1947, slăbise atât de tare, încât nu se putea apăra de muște; o apăram eu. Înainte de a muri, mi-a zis: „*Nu plânge, Andrieș. Să-i mulțumim lui Dumnezeu că murim acasă și nu în Siberia.*”

Că limba română nu e numai cea auzită la Fântâna Albă, am înțeles devreme, datorită bibliotecii pe care ne-a lăsat-o ruda noastră, părintele Andrei Cerimpei, când se refugiase în România, în 1940. Acolo am găsit cărțile cronicarilor, scriitorii clasici români, traduceri din marii autori străini, dicționarul lui Șăineanu, Enciclopedia Română din 1930, Cartea Casei, o foarte utilă enciclopedie pentru țărani, etc. Tatăl o ascunse, dându-mi de grijă să nu afle cei de la sovietul sătesc, că au s-o ardă, cum au ars cărțile din biserică, atunci când au închis-o.

Citeam totul cu sete, poate și fiindcă biblioteca era ca un fruct oprit. Firește, multe din cele citite nu le înțelegeam, un lucru însă mi-a fost clar: într-adevăr, limba română-i *un șirag de piatră rară pe moșie revărsată*, cum scrie Mateevici. Pentru noi, generația șaizecistă de scriitori, cărțile românești de până la război, ne-au fost cei mai buni dascăli. La Institutul Pedagogic din Chișinău, unde venisem în 1954, *Istoria Moldovei*, un manual cât un caiet de clasa întâi, ne vorbea mai mult de Rusia. Ștefan cel Mare era numit Ștefan al III-lea. La literatură, îi studiam pe Leonid Barschi, Iacob Cutcovețchi, I. D. Ciobanu, cu povestirea sa „*19 mămăligi*”. Studiam versurile lui Petrea Cruceciuc: citez: „*Tu deamu iartă-mă, iubită orășancă,/ Da eu nu mai pot trăi fără*” de talancă./ și pe Fiodor Ponomari, cu versuri de tipul: „*Am prins un neamț într-o căsuță/ Și l-am împușcat ca pe-o maimuță.*” Institutul, de fapt, ne dezvăța de ceea ce cunoșteam de acasă. Personal, mă consider o persoană cu diplomă, dar fără studii superioare, un autodidact, corigent, ca toți basarabienii, la limba română, din care motiv o învăț continuu. Maică-mea făcea la fel. La bătrânețe, având o pensie colhoznică de 8 de ruble pe lună, am luat-o cu traiul la Chișinău. Ea nu se sătura să privească TVR 1. Ca pe o muzică asculta vorbirea românească.

Odată, mândioasă, îmi spuse că noi nu suntem români, fiindcă vorbim urât. Peste un timp, într-o dimineață, îmi zise: Ia-ți umbrela, că azi *se prevăd precipitații*.

În urma unei percheziții a KGB-ului, în 1976, o parte din acele cărți de mare preț, între care, *Descriptio Moldaviae*, cu un splendid autograf a lui Kogălniceanu către o doamnă, Cleopatra, mi-au fost sechestrate. Printre cele rămase, spre norocul meu, se afla o parte din prima ediție a poeziilor lui Eminescu, cu foile galbene, pe care maică-mea o credea carte de rugăciuni. De sărbători, o ruga pe sora ei ce mică, Mărioara, să-i citească din ea.

- Dar astea-s poezii de dragoste, nu rugăciuni.

- Tu zi-le cum vrei, eu le zic rugăciuni, insista mama.

Despre asta le-am vorbit apreciaților critici și istorici literari, Eugen Simeon, Mihai Cimpoi, Vasile Bahnaru și Ion Ciocanu. Tusp patru au fost de acord că poeziile lui Eminescu, prin profunzimea, durerea și perfecțiunea expresiei pot fi numite și rugăciuni. Maică-mea, fără să știe a citi, a spus cea n-a spus nici Călinescu. Mihai Eminescu scria rugăciuni.

Deoarece străinii mereu ne schimbă trecutul, Academia abia în 1994 a putut să declare oficial că limba noastră maternă e limba română. Limbă în care încă mitropolitul moldovean Varlaam, la 1643, își intitulase înțeleapta sa carte: „*Cazanie sau carte românească de învățătură la dumenecele de preste ani, la praznicele împărătești și sfinții Mari.*”

- Auzi, dle Dodon? Carte **românească** de învățătură, pe care mitropolitul **moldovean, Varlaam** a scris-o încă la 1643. Lui Putin, care ți-a dat harta vechii Moldove – știm de ce a făcut-o – n-ar strica să-i dai și dumneata harta Rusiei, cea de pe timpul ocupației tătaro - mongole.

Un columbian sovietizat, cu chipul lui Che Guevara tatuat pe piept, îmi spunea pe vremuri că Garcia Marquez, Laureat a Premiului Nobel, suferă din cauza că scrie într-o limbă impusă de invadatorii spanioli. Autorul romanului „*Un veac de singurătate*” zicea: „*Aș fi preferat să mi se acorde Premiul Nobel ca unui scriitor ieșit dintr-un popor mic.*”

Premiul Nobel nu întotdeauna asigură eternitatea unui scriitor. Cine-își mai amintește astăzi de prozatorul Winston Churchill, care deține acest premiu? Toți îl cunoaștem de om politic. Noi, românii, putem exista fără Premiul Nobel, care pe nedrept ne ocolește, dar nu și fără clasicii noștri. Și, fiindcă suntem la tema limbii, regretatul poet transnistrean, Nicolae Țurcanu, care, în 1941, vizitând România, zise: „*Bună ziua, Românie, și adio niciodată*”, pentru care, ulterior, făcu ani mulți de GULAG, povestea cum, pe timpul țarismului, dacă vorbeai în limba maternă, ți se aplica o „palocinoe nacazanie”. / pedeapsă cu ciomege/ Te băteau până leșinai. Și această metodă de rusificare a copiilor noștri era aplicată în toate cele peste 1700 de școli rusești din Basarabia. După 1865 nu exista nici o școală cu predare în limba română. O pedeapsă similară ni se pregătea și nouă, celor 66 de intelectuali, - inițial fusesem 200, ulterior însă, 134 se retraseră - semnatari ai *Scrisorii deschise adresată Prezidiului Sovietului Suprem al R.S.S.M privind studierea istoriei și limbii moldovenești*, publicată în ziarul „*Învățământul public*” din 17 septembrie 1988. Doar pentru faptul că ceream alfabet latin și recunoașterea limbii **moldovenești ca limbă de stat**, am fost convocați la CC, unde Primul Secretar, Simion Grosu, ne-a avertizat că *Scrisoarea* ridică probleme artificiale, dăunătoare, condamnate de tot norodul moldovenesc, că limba moldovenească și cea rusă se bucură de drepturi egale în RSSM. Drept argument că afirmațiile primului secretar nu corespundeau realității, i-am propus să încheiem un pariu. El trebuia să-mi plătească mie câte o copeică pentru fiecare cuvânt rusesc, eu lui, câte o rublă pentru fiecare cuvânt *moldovenesc*, scris în Chișinău. Să vedem cine câștigă pariul.

- Păi, dumneata vrei să las ședința și să merg să număr cuvintele? a întrebat Grosu.

- Mergeți! Noi vă așteptăm! au strigat colegii din sală.

Vă amintiți, tot de la această tribună, academicianul Valeriu Pasat, în 2014, a vorbit despre *Scrisoarea* în cauză. Bazat pe documente de arhivă, semnala: conform deciziei șefului KGB din RSSM, Gavriil Moiseevici Volcov, 6 dintre semnatori, anume: Irina Condrea, Constantin Tănase, Vasile Bahnaru, Emil Loteanu, Vlad Pohilă și subsemnatul urma să fim internați la casa de nebuni, la fel ca a acel Gheorghe David, condamnat în 1987, între altele, de judecătorul Nicolai Timofti. Domnul Valeriu Pasat a propus ca Academia să adreseze președintelui Timofti un mesaj pentru a lua în considerație riscul la care s-au supus semnatarii *Scrisorii*, să le mulțumească într-un fel. Mesajul, votat de academicienii prezenți la ședință, a fost înmănat adresantului chiar de președintele Academiei, dl. academician, Gheorghe Duca. Răspunsul îl cunoașteți. Nu! Cu literă mare. De unde deducem că sentința judecătorului N. Timofti din 1987, de condamnare a lui Gheorghe David / în lipsa inculpatului/, care lupta pentru limba și identitatea noastră românească, rămâne în vigoare.

Spre norocul meu, n-am fost internat la Costujeni. Am fost însă demis de 12 ori din serviciu, cu inscripția în cartea de muncă: „*antisovietic*”. De exemplu, de la *Departamentul de presă, edituri și comerțul cu cartea* m-au demis pe motiv că m-aș fi urcat pe statuia lui Ștefan cel Mare, să-i sărut ciubotele. Am făcut acest lucru însă abia în 1990, când statuia Domnitorului, la inițiativa ministrului culturii, Ion Ungureanu, a fost reșezată pe locul indicat de autorul ei, Alexandru Plămădeală. Comuniștii o dăduseră cu 18 metri înapoi, să nu stea în rând cu cea a lui Lenin.

Nu vreau să fac un inventar al actelor patriotice făcute de generația mea, care nu-s puține, dar nu se compară cu cele făcute de adevărații eroi. În această mare zi, să ne amintim cu pietate de câțiva dintre cei care au pătimit, iar unii chiar au plătit cu viața pentru limba și identitatea noastră românească: Filimon Bodiș cu fiul său Ion, Ilie Ilașcu, Andei Ivanțoc, Tudor Petrov-Popa, Alexandru Leșco, Gheorghe David, Mihai Moroșanu, Gheorghe Ghimpu, Vasile Vâșcu și alții...

Există însă încă atâția patrioți, oameni remarcabili, modești, pe nedrept dați uitării. Unul din ei e controversatul academician, Artiom Lazarev. / Lazăr, după actul său de naștere./ Faptele, românești, aș putea spune nu sunt prețuite deloc. Ba din contra e blamat fiindcă trata istoria Moldovei *de pe poziții marxist-leniniste*. De parcă în *imperiu* erau admise și alte opțiuni. Dar oare n-a făcut aceleași „păcate” Mihail Sadoveanu în romanul *Mitrea Cocor*, Nichita Stănescu în cele 23 de poezii închinat partidului, scriitorii moldoveni în lor *Scrisoare a norodului moldovenesc către tovarășul Stalin*? Ce-i de făcut? Să renunțăm la opera lor? Să trecem cu buldozerul peste *Aleea Clasicilor*, fiindcă e creată de Artiom Lazarev.

Cazul Lazarev exprimă elocvent dualitatea oamenilor aflați sub cizma dictaturii: una spun și alta fac. Născut în satul Camenca, RASSM, educat în spiritul luptei de clasă, antiromânesc, pleacă la război cu o limbă zis moldovenească, primitivă, rusificată la maximum, dar se întoarce cu o perfectă limbă română, cu-n comportament civilizată, european. Fiind moldovean, în 1943 este numit instructor politic pentru prizonierii români din *Divizia Tudor Vladimirescu*, dislocată în pădurile Reazanului. Apoi, în 1944-1946 se află în România în calitate de șef-adjunct al Statului Major al Comisiei de Control al Aliaților. În acest răstimp face cunoștință cu limbă, istoria și cultura românilor. Caz similar cu cel al lui Alexei Mateevici, care fiind preot în armata rusă, /Rusia era membru al Antantei din care făcea parte și România/ ceru să fie trimis la Mărășești, /1917/ pentru a vedea România și a auzi limbă română. Acolo, alături de frații români, în tranșee, se născu ideea poeziei *Limba noastră*.. Dacă Mateevici, se spune, suferea de *beția*

*lecturilor, Lazarev suferea de beția faptelor patriotice. Aduce la Chișinău statuia lui Ștefan cel Mare, deportată de sovietici la Craiova, unde urma să fie topită. Revenind în RSSM și deținând, prin cumul, posturile de ministru al învățământului și cel al culturii, inaugurează: la Bălți, Universitatea /atenție/ „Alec Russo” și Teatrul Dramatic Moldovenesc // „Vasile Alecsandri”; la Chișinău, Institutul Pedagogic // „Ion Creangă”, Conservatorul de Stat // „Gavriil Musicescu”, Școala internat de muzică // „Ciprian Porumbescu”. Peste ani, în calitate de rector al Universității din Chișinău, va cere schimbarea numelui acesteia din „V.I. Lenin,” în „Dimitrie Cantemir.” Va selecta specialiști moldoveni, va crea noi facultăți, noi catedre, contribuind major la schimbarea componenței **etnice** a cadrelor din învățământ. În 1957, în calitate de ministru al culturii, va inaugura *Aleea a Clasicilor* din Chișinău - operă unică de acest fel în lume. Intrând pe *Alea* lui Lazarev, oamenii, la început, își descopereau capul, ca în biserică. Scriitorul și ziaristul Nicolae Roșca va scrie în revista *Moldova: Aleea Clasicilor din Chișinău e drumul stropit cu lacrimi ce duce spre inima românului, duce spre Unire.**

De remarcat, inaugurarea Aleii avu loc la numai un an după ce Armata Sovietică înecase în sânge revolta anticomunistă din Ungaria. Pe atunci, noi n-aveam dreptul, pe lângă Ungheni, să vedem România nici din fuga trenului – KGB-ul astupa ferestrele vagoanelor, ne interzicea să ieșim din cupeu, iar operele celor 12 clasici români plasați pe *Alee*, în frunte cu Eminescu, erau interzise încă în RSSM.

Olga, fiica lui Lazarev, povestește cum, după inaugurare, familia lor era amenințată. Rusofonii din Chișinău strigau că această alee e fascistă, românească. Cereau ca fondatorul ei, Artiom Lazarev, precum și poetul Andrei Lupan, și secretara Prezidiului Sovietului Suprem, Agripina Crăciun, care îl ajutaseră, să fie împușcați sau deportați în Siberia. Dovadă, bustul lui Eminescu a fost dat la pământ, iar pe frunte i s-a scris, cu dalta, un cuvânt rusesc, obscen, din trei litere. Am văzut acest tablou barbar, comandat parcă de generalul Kutuzov, care, în 1812, declara: „*Am să las moldovenilor doar ochii, ca să aibă cu ce plânge.*” Într-adevăr, noi plângeam lângă bustul pângărit al lui Mihai Eminescu.

Artiom Lazarev, însă, militar care trecu tot războiul, nu se lăsă intimidat. În același an inaugurează *Teatrul de Operă și Balet*, apoi Teatrul „*Luceafărul*.” Ajutat de vice prim-ministrul, Anatol Corobceanu, îi numește pe Vladimir Curbet în fruntea *Ansamblului de dansuri populare „JOC”*, pe Serghei Lunchevici, dirijor al *Orchestrai „Fluieraș”*, pe Veronica Garștea, dirijor al *Capelei Corale „Doina”*, pe Șico Aranov, dirijor al *Orchestrai de Estradă „Bucuria*, pe Timofei Gurtovoi, dirijor principal al *Orchestrai Simfonice*. Îl ajută, din punct de vedere material, pe Emil Loteanu care-și făcea studiile la Institutul de Cinematografie din Moscova. Dispune ca toate colectivele folclorice din republică să schimbe costumul național ucrainean cu cel tradițional moldovenesc. Înlocuiește, în orchestre, balalaica și baiantul, cu vioara, cimpoiul, țambalul, clarinetul, trompeta, acordeonul, etc., considerate instrumente naționaliste, românești. Creează la Chișinău fabrica de producere și reparare a instrumentelor muzicale. Deschide în republica biblioteci, case de cultură, cinematografe, școli de muzică, de arte plastice. Stabilește relații de colaborare cu instituțiile de cultură din România. O salvează pe Maria Bieșu, viitoarea Cio Cio San a lumii, de la exmatricularea din Conservator de către un oarecare Suslov, pe motiv că avea restante la marxism-leninism. „*Dacă marxim-leninismul ar fi pus pe note, Bieșu ar fi eminentă. Dumneata ești un pedagog prost*, a declarat ministrul și l-a demis pe Suslov. Impresionat de poezia *Vioara* a elevului Anatol Ursu, publicată în revista *Nistru*, împreună cu președintele US, Andrei Lupan, parcurge un drum de peste 200 km., până în satul Chetroșica Veche, Brătușeni, pentru a-l cunoaște și a-l premia pe acest poet începător. Citez doar prima strofă din poezia

Vioara: Cioplită mai întâi pe la Bagdad/ Din cel mai simplu lemn de brad/ Vioară, instrument ciudat, /În forma literei arabe,/ Din care picură podoabe, / Tu știi să râzi, tu știi să plângi /Și inima în piept îmi arde, / Când degetele mâinii stângi/ Culeg furtuna de pe coarde...

Din cauza că, în 1963, Lazarev susține cu tărie filmul „Omul merge după soare” al cineaștilor Valeriu Gagiu și Mihail Calic, film vehement criticat de autorități, e destituit din postul de ministru.

La Academie, în calitate de vicepreședinte, rămase același om integru: adresează o scrisoare memorabilă Moscovei: „... *Cât o să vă mai bateți joc de moldoveani, de ce ni-l impuneți pe un oarecare Alexandr Jucenco, președinte al AȘM, om care nu ne cunoaște limba?*” Ca protest că Moscova nu ținu cont de o cerință legitimă își dădu demisia din postul de vicepreședinte, precum și din toate celelalte posturi. Tot el, cunoașteți, avu curajul să ceară Kremlinului, în două rânduri, retrocedarea Bucovinei, Ținutului Herța, sudului Basarabiei, nelegitim anexate la Ucraina. În 1996 renunță la mandatul și pensia de deputat în Parlamentul Moldovei, fiind împotriva acordării autonomiei găgăuzilor. „*Prin asta ați deschis cutia Pandorei, de unde vor scoate capul separatiștii din Tiraspol și Bălți... Voi sfârtecați pământul Moldovei*, a spus Lazarev profetic. În 1999, moare ca un om modest, în modestul său apartament de la etaj, la Chișinău.

Probabil, din solidaritate cu conducerea AȘM, care, în 2014, din păcate, a uitat să consemneze împlinirea a 100 de ani de la nașterea acestui patriot, academicianul Nicolae Dabija, în ziarul său, „*Literatura și Arta*”, îl numește „*mediocru*, pe Artiom Lazarev. Dicționarul de sinonime tălmăcește acest cuvânt: *banal, mărunț, neputincios, meschin, redus, fricos, tont*, etc. Una din două: sau Nicolae Dabija n-a înțeles pilda lui Iisus cu oaia răătăcită, sau a obosit de prea mult Dabija. Personal, și astăzi, când merg pe *Aleea lui Lazarev*, am impresia că merg prin România. Ca simbol național, o pun în rând cu *Doina* lui Eminescu și *Limba noastră* de Mateevici. Lazarev, n-a fost unionist, în schimb, ca naționalist moldovean, a făcut pentru Unire mai mult decât unioniștii noștri de astăzi. Dintre toți cei decorați cu Steaua României, cu adevărat, el trebuia să primească primul această distincție.

Zic: bravo medicilor moldoveni care îl venerază și-i aduc, aducându-i cuvenitele onoruri ex-ministrului lor, Nicolae Testimîțanu, fiindcă, în timpuri grele pentru noi, a trecut predarea medicinei în limba română. Să le urmăm exemplul. Să-i ridicăm un monument lui Artiom Lazarev, ctitorul *Aleii Clasicilor*. Această mare personalitate trebuie recuperată, bazându-ne pe principiul că omul este suma faptelor sale. Să nu-l lăsăm pe mâna unora ca Dodon, Voronin, Marchel, Usatâi, Iurie Roșca și alții? El ne lipsește, mai cu seamă, astăzi, când Academia urmează să fie lichidată. Va fi încă o victorie a Moscovei asupra noastră. Unun deputat din Duma de stat a Rusiei a declarat deschis: *Trebuie să ne grăbim să punem mâna pe Moldova a cărui popor, deocamdată, e foarte întunecat*. Numai în Turckmenia a fost lichidată Academia, pe motiv că: „*Nimeni nu poate fi mai deștept decât Turkmen Bași.*”

Stimați academicieni, luați exemplul de la colegii din Moscova. Când Guvernul Sovietic a cerut excluderea lui Andrei Saharov din academie, ei, unanim, au zis: *Net! În asemenea caz, toți renunțăm la titlul de academician*. Și-au biruit. De ce admiteți ca cineva, ajuns sus, dintr-un capriciu al unui lider de partid, fără grad științific, să vă valorifice competențele? Da, Academia, de rând cu realizări științifice de excepție, a comis și unele greșeli regretabile. Una din ele ar fi graba cu care dl Gheorghe Duca a salutat implementările *înțelepte /mudrâie/ ale Guvernului*. Tot în urma unor decizii „*înțelepte*” au dispărut domenii artistice, ca cinematografia, dramaturgia națională. Ministerul Culturii a renunțat la Concursul Anual de Dramaturgie, nu mai achiziționează piesele autorilor. Teatrele, deși sunt finanțate de stat, au devenit proprietatea

privată a celor care le conduc. Mai cu seamă, a soțiilor acestora. Arta, învățământul, cultura, sunt aservite partidelor de la putere. Acestea acordă Premiul Național pentru Literatură unor plagiatori sau scriitori fără operă doar pentru că le cântă osanale. Nu mai există nici un criteriu valoric. După rușinoasa subordonare a Academiei unui minister, favoriții partidelor de la putere vor obține pe bandă titluri academice. Vom avea o știință de partid, de care râdea încă Cehov. Dacă, bunăoară, se va afla că lui Ishac Newton i-a căzut în cap un măr din livada opoziției, teoria sa despre gravitația universală, nu va fi recunoscută și nu i se va acorda Premiul Național pentru Știință. În schimb, viitorul mega minister își va include în manualul școlar, să zicem, poezia *Lecturi de duminică* de Aurelia Borzin, că-i „fată de-a noastră”. Ascultați o strofă: *Vom dori ambii în aceeași clipă să facem pipi./ Mă voi așeza pe closet. / Se va așeza /el n.n./ pe coapsele mele./ Vom număra până la trei./ Vom da drumul concomitent urinei./ Ne vom șterge reciproc./ Vom reveni la bibliotecă./*

N-am fi citat această „capodoperă” , dacă volumul *Poezii*, din care face parte poezia *Lecturi de duminică*, n-ar fi fost finanțat de către Ministerului Culturii și dacă, ulterior, autoare Borzin n-ar fi fost numită în postul de redactor - șef al revistei *Moldova*. Comentariile, cum se spune, sunt de prisos.

Dar, slavă Domnului, la Moldova, cum se zice, mai există și oameni sănătoși, luminați la minte și la suflet. Recent, a apărut o lucrare inedită a lui Dimitrie Cantemir, scrisă acu 300 de ani - *Cuvânt Panegiricesc de laudă Marelui Dimitrie din Tesalonic /1719/*. E un *Cuvânt de Laudă*, pe 6 pagini de carte, găsit în Muzeul de Istorie de la Moscova, tradus din limba rusă, splendid prefăcut și editat de savanții Valentina și Andrei Eșanu la Editura *Doxologia* a Mitropoliei din Iași. Din păcate, această lucrare rarisimă, în loc să ne bucure, ne întristează. *Laudele aduse Marelui Mucenic Dimitrie din Tesalonic /1719*, indirect, sunt adresate de Cantemir Țarului Petru, pentru ai câștiga grațiile împărătești. Petru I, la acea oră, îl trata pe domnitorul nostru și curtenii care îl însoțiseră în Rusia, ca pe niște captivi. Se comporta ca Dimitrie Rogozin, cu Moldova de azi. Prin asta, *Panegiricul* lui Cantemir, e mai mult decât actual și plin de învățăminte. Îi felicităm pe cei doi savanți, Valentina și Andrei Eșanu, cu această lucrare de excepție și care face onoare Academiei noastre.

În încheiere, încă o vorbă despre maică-mea. Fiindcă satul nostru se numește Fântâna Albă, ea învățase litera „F”, pentru a găsi mai ușor autobuzul ce-o aducea acasă, după ce-și făcea cumpărăturile, la târg la Edineț. Odată, vede litera „F” pe un autobuz. Se urcă, se așează pe scaunul din față, așteptă plecarea. Observă însă că pasagerii nu se ceartă pentru te miri ce, ca cei de la Fântâna Albă și, îngrijorată, întreabă de șofer unde merge. „*La Fetești, mătușă,*” i se răspunde. Mama, rușinată, coboară din autobuz. Pentru ea există însă o clemență. Provenind dintr-o familie cu 11 copii, nu putu să învețe carte. Dumneavoastră însă cunoașteți integral alfabetul științei, de ce dar ați ajuns cu toții la...*Fetești*? Și asta tocmai acum, în ajunul Centenarului Unirii Basarabiei cu România? Academia are nevoie de reforme, dar fără ingerințe din afară. Sunt pentru Academia de Științe a Moldovei, unde se vorbește, se gândește și se simte românește. Numai datorită limbii române existăm de milenii de rând cu alte neamuri ale lumii.

Mulțumesc pentru atenție!

Andrei STRĂMBEANU

02.07. 2017.